

Datum

2018-11-26

Vår referens

Paulina Franzén

Utvecklingssamordnare

paulina.franzen@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Remiss från Justitiedepartementet - Betänkandet Nya regler om faderskap och föräldraskap (SOU 2018:6) STK-2018-927 ASN-2018-14661

Sammanfattning

Betänkandet Nya regler om faderskap och föräldraskap (SOU 2018:6) omfattar förslag på nya regler för förutsättande av föräldraskap för gifta par och registrerade partners av samma kön på samma sätt som faderskap förutsätts för gifta par av olika kön.

Betänkandet föreslår också att möjlighet till att bekräfta faderskap och föräldraskap elektroniskt för ogifta par ska införas. Socialnämndens skyldighet att utreda kvarstår, men inträder först på femtonde dagen efter barnets födelse, och om föräldrarna inte har bekräftat föräldraskapet elektroniskt.

Betänkandet föreslår avslutningsvis en ny lag om rättsgenetisk undersökning som ska ersätta lagen (1958:642 om blodundersökning m.m. vid utredning av faderskap. Den nya lagen ska gälla för utredning av faderskap vid domstol och socialnämnd. Rättsmedicinalverket föreslås bli den enda aktör som ska utföra rättsgenetiska undersökningar på uppdrag av det allmänna, och kostnaderna ska i sin helhet bäras av staten.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ställer sig positiv till ändring av reglerna för förutsättande av föräldraskap som ger en ökad likabehandling av föräldrar oavsett kön eller sexuell läggning.

Förvaltningen är också positiv till en förenklad och mer modern elektronisk hantering av processen för bekräftelse av föräldraskap och faderskap.

Vad gäller förslaget att Rättsmedicinalverket ska bli enda aktör som kan utföra rättsgenetiska undersökningar är det av vikt att kvaliteten säkerställs vad gäller service och användarvänlighet vad gäller utrustning för DNA-test.

Förslag till beslut

1. Arbetsmarknads- och socialnämnden godkänner yttrandet avseende betänkandet Nya regler om faderskap och föräldraskap (SOU 2018:6) enligt förvaltningens förslag.
2. Arbetsmarknads- och socialnämnden skickar yttrandet till kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Följebrev Remiss från Justitiedepartementet - Betänkandet Nya regler om faderskap och föräldraskap (SOU 2018:6)
- Nya regler om faderskap och föräldraskap (SOU 2018:68)
- Yttrande avseende betänkandet Nya regler om faderskap och föräldraskap SOU 2018:6
- G-Tjänsteskrivelse ASN 181219 - Remiss från Justitiedepartementet - Betänkandet Nya regler om faderskap och föräldraskap 2018:6

Beslutsplanering

Arbetsmarknads- och socialnämndens arbetsutskott 2018-12-06

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2018-12-19

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Kommunstyrelsen har gett arbetsmarknads- och socialnämnden möjlighet att yttra sig över betänkandet Nya regler om faderskap och föräldraskap (SOU 2018:6).

Utredningen om faderskap och föräldraskap har haft tre huvudsakliga uppdrag:

- Ta ställning till om föräldraskapet för en make eller registrerad partner vid assisterad befruktning bör förutsättas på motsvarande sätt som faderskapet idag förutsätts för en gift man.
- Lämna förslag på hur reglerna om bekräftelse av faderskap och föräldraskap för ogifta kan moderniseras och förenklas, med beaktande av vikten av att faderskap blir korrekta och de möjligheter som digitaliseringen kan erbjuda för förfarandet
- Göra en översyn av reglerna om rättsgenetisk undersökning vid utredning av faderskap

Presumtion om föräldraskap

Utredningen föreslår att föräldraskap enligt 1 kap 9 paragrafen föräldraskapbalken ska förutsättas för den kvinna som är gift eller registrerad partner med barnets mor på motsvarande sätt som ett faderskap förutsätts för en gift man. Utgångspunkten är att den föräldraskapsrättsliga regleringen ska vara jämlik och inte utan tungt vägande själv skilja på personer beroende på sexuell läggning eller kön.

Faderskapspresumtion, alltså förutsättandet att mannen i ett gift par är far till det barn som föds, bygger på tanken att den i de allra flesta fall anger den genetiska fadern som barnets rättsliga far. När det gäller föräldraskapspresumtion är det den assisterade befruktningen - och samtycket till behandlingen från en make eller registrerad partner – som avgör vem som anses som förälder. Assisterade befruktning med donerade spermier kan förekomma både för par av olika kön och par av samma kön och det bör därför inte göras någon skillnad när det gäller förutsättandet av faderskap och av föräldraskap. Det är äktenskapet som får rättslig verkan för föräldraskapet vid barnets födelse.

Föräldraskapspresumtion bör utformas på motsvarande sätt som faderskapspresumtion. Rättsligt

föräldraskap ska förutsättas också när den som har fött ett barn är gift och en av makarna eller båda har ändrat könstillhörighet.

Nytt sätt att bekräfta faderskap och föräldraskap

Utredningen föreslår att formkraven för bekräftelse ska ändras. Kravet på bevittning av bekräftelsen ska tas bort. För att göra identitetskontroll ska bekräftelse alltid göras vid personlig inställelse hos socialnämnden, vilket i de flesta fall sker idag. Det ska vara möjligt att bekräfta faderskap eller föräldraskap elektroniskt inom 14 dagar från barnets födelse. Samma formkrav ska gälla som för bekräftelser enligt huvudregeln i 1 kap 4 paragrafen föräldraskapen, men med skillnaden att en elektronisk bekräftelse inte ska godkännas av socialnämnden. Möjligheten att bekräfta elektroniskt ska gälla om barnet, modern och den som bekräftar faderskapet eller föräldraskapet är folkbokförda i Sverige. En ytterligare förutsättning är att modern och den som bekräftar är myndiga.

Den elektroniska bekräftelsen ska göras i ett system som tillhandahålls och administreras av Skatteverket. Bedömningen är att de formkrav som är nödvändiga för att säkerställa bekräftelsens karaktär som rättshandling kan uppfyllas genom elektronisk bekräftelse. En elektronisk bekräftelse ska inte kunna lämnas före barnets födelse, då en grundläggande förutsättning för att fastställa faderskap eller föräldraskap är att barnet föds levande. I samband med en elektronisk bekräftelse av faderskap eller föräldraskap ska föräldrarna ges möjlighet att anmäla gemensam vårdnad.

Socialnämndens ansvar ska fortsatt vara att ansvara för att barnet får en rättslig förälder fastställd. Om faderskapet eller föräldraskapet inte har blivit fastställt inom 14 dagar från barnets födelse ska socialnämndens skyldighet att utreda faderskapet träda in. Skatteverket ska underrätta socialnämnden i de fall ett barn inte har en far eller förälder fastställd på den femtonde dagen.

Enligt utredningen är det inte lämpligt att utredningsskyldigheten träder in samtidigt som föräldrar har möjlighet att elektroniskt bekräfta faderskap eller föräldraskap, utan den bör senareläggas. Socialnämndens utredningsansvar kvarstår, men förslaget om elektronisk bekräftelse innebär att många föräldrar inte kommer att behöva ha kontakt med socialnämnden utan i stället kommer att använda den nya möjligheten till bekräftelse.

Nya regler om rättsgenetisk undersökning vid utredning av faderskap

Utredningen föreslår att en ny lag om rättsgenetisk undersökning ska ersätta lagen (1958:642) om blodundersökning m.m. vid utredning av faderskap. Med en rättsgenetisk undersökning avses en undersökning som genomförs av en enskilds arvsanlag på uppdrag av det allmänna för att utreda en fråga om faderskap. Undersökningen genomförs numera med DNA-analys.

Den nya lagen ska gälla för utredning av faderskap vid domstol och socialnämnd. Lagen ställer inte några krav på att undersökningen genomförs med en viss metod. Lagen innehåller bestämmelser om rättsgenetisk undersökning för fastställande av faderskap och hävande av faderskap.

Den nya lagen innehåller också bestämmelser om behörig domstol, hur beslut överklagas och om handläggningen vid domstol. Kostnad för provtagning och rättsgenetisk undersökning enligt den nya lagen och när socialnämnd initierar en sådan undersökning enligt 2 kap 6 paragrafen föräldraskapen ska betalas av allmänna medel. Rättsmedicinalverket ska vara den enda aktör som ska utföra rättsgenetisk undersökningar på uppdrag av det allmänna. Skälet är framför allt

svårigheter i fråga om behovet av uppföljning och tillsyn för att tillgodose kravet på rättssäkerhet, om fler aktörer kan anlitas av socialnämnd och domstol, som är fallet i dag. Verksamheten ska vara anslagsfinansierad och det betyder att kostnaden för rättsgenetiska undersökningar i sin helhet kommer att bäras av staten.

Konsekvenser:

Förslaget om att införa föräldraskapspresumtion bedöms få positiva konsekvenser för kvinnliga gifta par och kvinnor som är registrerade partners, samt de gifta par där en eller båda har ändrat könstillhörigheter. Barn till gifta föräldrar, oavsett föräldrarnas kön eller sexuella läggning, kommer att behandlas mer lika.

Vad gäller ett nytt sätt att bekräfta faderskap och föräldraskap bedömer utredningen att förslaget får positiva konsekvenser för majoriteten av alla barn som föds i Sverige när modern är ogift. Förslaget berör cirka 45 000 barn och deras föräldrar varje år. Förslaget innebär ökad tillgänglighet och lägre kostnader för föräldrar. Fler barn bedöms få faderskap eller föräldraskap registrerat i folkbokföring i nära anslutning till barnets födelse. Förenklingarna som föreslås bedöms också leda till att socialnämndernas kostnader för ärendehantering beräknas minska med minst 90 miljoner kronor.

En rättsgenetisk undersökning blir aktuell för ungefär två procent av alla nyfödda barn, omkring 2300 barn och deras föräldrar årligen. Förslaget att Rättsmedicinalverket ska vara enda aktör som får utföra undersökningarna på uppdrag av det allmänna och att verksamheten ska vara anslagsfinansierad innebär att de undersökningar som socialnämnderna tar initiativ till inte kommer att belasta den kommunala budgeten. Förslaget bedöms minska kommunernas kostnad med omkring 10 miljoner kronor.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningens överväganden avseende betänkandets förslag

Att fastställa föräldraskap vid assisterad befruktning på samma sätt för homosexuella par som för heterosexuella är generellt ett rimligt ställningstagande utifrån rådande normer i samhället, och förvaltningen är positiv till detta. På så vis undviks att föräldrar upplever sig diskriminerade genom att vara tvingade att ansöka om närståendeoption.

Digital ansökan om fastställande av faderskap är en förenkling för ogifta par, och det är också en positiv utveckling mot ett modernare sätt att hantera denna process. Det kan finnas anledning att överväga om det behövs någon information till nyblivna föräldrar i samband med den digitala ansökan om faderskap, kring det råd och stöd man kan få från exempelvis kommunen när det gäller frågor som rör föräldraskap och frågor om vårdnad.

Även om många par kan antas välja att bekräfta föräldraskap elektroniskt så kommer det troligtvis också att finnas de som av olika skäl inte gör det, och som därför kommer att behöva bjudas in till personligt möte för bekräftelse på det sätt som sker idag. Det är angeläget att det sker en uppföljning av hur den nya processen fungerar; hur många som väljer att använda elektronisk bekräftelse, och vilka orsaker som kan ligga bakom att föräldrar inte väljer detta sätt, i syfte att öka användarvänlighet och tillgänglighet.

När det gäller frågan om DNA-test vid faderskapsutredningar är det centralt att kvaliteten säkerställs vad gäller god service till de som använder tjänsten, samt utrustning för DNA-test med hög grad av användarvänlighet.

Ansvariga

Petra West Stenkvist Enhetschef

Katarina Lindeberg Avdelningschef

Britt-Marie Pettersson Förvaltningschef